

POLYCE

Metropolisation and Polycentric Development in Central Europe

Targeted Analysis 2013/2/12

Vezetői összefoglaló 2012. május 31

This executive summary the final results a Targeted Analysis conducted within the framework of the ESPON 2013 Programme, partly financed by the European Regional Development Fund.

The partnership behind the ESPON Programme consists of the EU Commission and the Member States of the EU27, plus Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland. Each partner is represented in the ESPON Monitoring Committee.

This report does not necessarily reflect the opinion of the members of the Monitoring Committee.

Information on the ESPON Programme and projects can be found on www.espon.eu

The web site provides the possibility to download and examine the most recent documents produced by finalised and ongoing ESPON projects.

This basic report exists only in an electronic version.

© ESPON & Vienna University of Technology, 2012.

Printing, reproduction or quotation is authorised provided the source is acknowledged and a copy is forwarded to the ESPON Coordination Unit in Luxembourg.

Szerzők

Lead Partner: Vienna University of Technology, Center of Regional Science

Rudolf Giffinger, Johannes Suitner, Justin Kadi, Hans Kramar, Christina Simon

University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering

Natasa Pichler-Milanovic, Alma Zavodnik-Lamousek, Samo Drobne, Miha Konjar

Slovak University of Technology, Bratislava

Maros Finka, Matej Jasso, Zuzana Ladzianska

Szegedi Egyetem

Kovács Zoltán, Boros Lajos, Fabula Szabolcs, Szabó Tünde, Papp Ági

Czech Technical University in Praha, Faculty of Architecture

Karel Maier, Marketa Hugova

Charles University in Praha, Faculty of Science

Ludek Sykora, Ondrej Mulicek, Petr Kucera, Branislav Machala

CEPS/INSTEAD - Center for Populations, Poverty and Public Policy Studies, Luxembourg

Christophe Sohn, Sabine Dörny

Politecnico di Milano

Roberto Camagni, Roberta Capello, Andrea Caragliu, Ugo Fratesi

Résztevő városok

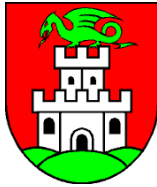
Lead Stakeholder: City of Wien

Department of Urban Development and Planning

City of Bratislava

Department for Spatial Systems Coordination

City of Ljubljana

Department of Spatial Planning

City of Praha

City Development Authority

City of Budapest

Studio Metropolitana Nonprofit Ltd.

Okos nagyvárosi fejlesztés

Bevezetés

A POLYCE öt közép-európai fővárost – Pozsonyt, Budapestet, Ljubljanát, Prágát és Bécsset – valamint azok funkcionálisan kapcsolódó környező területeit elemzi. A projekt a szóban forgó városok vezetésének azon kívánságából született, hogy egymás között illetve más nagyvárosok vonatkozásában városaik jövőbeli verseny- és együttműködési potenciálját kutassák. A fő célok közé tartozott, hogy összehasonlító elemzést végezzenek az öt városban és a hozzájuk kapcsolódó környezetben, és mélyreható eredményekre jussanak sajátosságaikra és közös jellemzőikre vonatkozóan. Naprakész képet kellett felrajzolniuk a városfejlesztés előfeltételeiről Közép-Európában.

Ezen a kereteken belül felmerült két analitikai fogalom, a nagyvárosiasodás és a többközpontúság, mivel mindkettő a nagyvárosi fejlődés konkrét útjainak mozgatórugójaként fogható fel. A POLYCE megközelítése mindkét fogalmat figyelembe vette az öt közép-európai főváros elemzésének kontextusában, és megpróbálta kölcsönös kapcsolatukat is meghatározni – azaz, hogy milyen mértékben tudják támogatni a szilárd és kiegyensúlyozott nagyvárosi fejlődést.

Terminológia

Ez a két analitikai fogalom, a „nagyvárosiasodás” és a „többközpontúság” képezi az alapját a POLYCE céljainak és kutatási irányainak meghatározásához. A projekten belül a két fogalmat a következőképpen definiáljuk:

A *nagyvárosiasodás* a városi átszerveződés folyamata, amelyet konkrét szempontok alapján lehet meghatározni:

- Az (új) gazdasági funkciók vagy a lakosság térbeli koncentrációja – az utóbbit gyakran a bevándorlás okozza (Friedmann, 1986 és 2002; Geyer, 2002)
- Fontos irányítási és ellenőrzési funkciók birtoklása és jól fejlett kapcsolódás (Keeling, 1995)
- Gazdasági átszerveződés a tudásintenzív tevékenységek megerősödése következtében (Krätke, 2007)
- A szakosodott funkciók egyenlőtlenül vannak elosztva a városon vagy többközpontú agglomeráción belül (Kunzmann, 1996; Leroy, 2000; Sassen, 2002; Elissade, 2004)

A *többközpontúság* azt jelenti, hogy egy adott területen egynél több pólus vagy csomópont található. A fogalomnak több (egymáshoz kapcsolódó) aspektusa van:

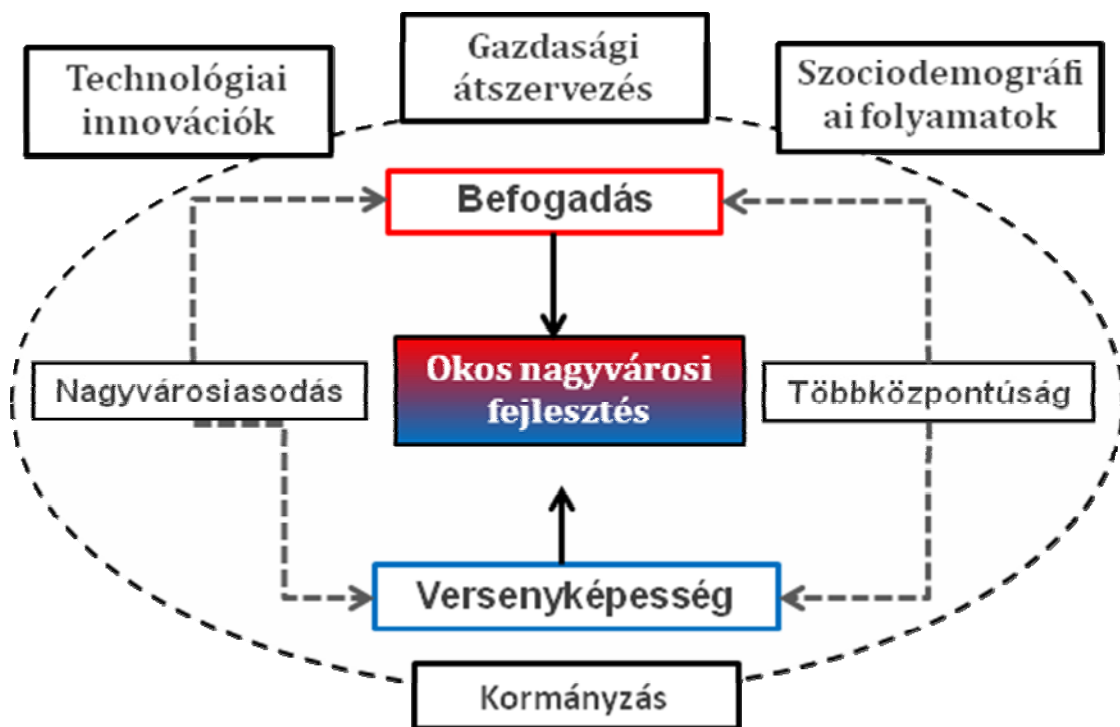
- Morfológiai, alaktani többközpontúság: a csomópontok méret és jelentőség szerinti hierarchiái
- Kapcsolati többközpontúság: a csomópontok közötti áramok és kölcsönhatások
- Többközpontúság a kormányzásban: kölcsönös érdekek, megfontolások, inspiráció, együttműködés, egymást kiegészítő jelleg a döntéshozatalban a különböző csomópontokban és azok között

Politikai kihívás

Mindkét fogalom elkerülhetetlenül kapcsolódik a politikában gyakori versenyképesség és befogadás fogalmaihoz, amelyeket gyakran idéznek nemcsak a nagyvárosi, hanem az európai szintű politikai dokumentumokban is (Ld. Európai Bizottság, 2010). E két paradigma kiegyensúlyozása kulcsfontosságú az ún. „*okos nagyvárosi fejlődés*” szempontjából.

Az „okos” szó az elmúlt évek során kissé elcsépelte vált, bár meghatározása még mindig nem eléggé világos. Míg eredetileg az információs és kommunikációs technológiával kapcsolatos gazdasági tevékenységek középpontba helyezését jelentette, addig, amikor a városfejlesztésről beszélünk, jelentését ki kell bővítenünk. Ebből a szélesebb területi perspektívából (amely valójában szorosan kapcsolódik egy politikai perspektívához is) az „okos helyeknek” – ahogyan az Európai Bizottság az EU 2020 Stratégiában (Európai Bizottság, 2010) meghatározta – különböző, például a tudással, innovációval, a kapcsolódással vagy a kormányzással kapcsolatos funkciókat kell kombinálniuk. Ezután az „okos várossá” válás magába foglalja „[...] egy város ambícióját arra, hogy javítsa gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi standardjait és ebből következően versenyképességét a városi versenyben.” (Giffinger et al., 2010, p.304 f.). Ez a megfogalmazás természetesen hangsúlyozza azon kormányzási intézkedések jelentőségét, amelyek sokféle szereplőt integrálnak a helyi lakosoktól és gazdasági szereplőktől kezdve a döntéshozókig.

A nagyvárosi fejlesztés fő kihívásai – amelyekre az EU 2020 Stratégia (Európai Bizottság, 2010) is hivatkozik – hogy annak versenyképesnek és befogadónak kell lennie. Így az „okos nagyvárosi fejlesztés” egy nagyvárosi agglomeráció azon képességét jelzi, hogy megbirkózzon e kétfajta kihívás mindegyikével. E tekintetben azonban nemcsak a helyi adottságokkal rendelkező létesítmények tekinthetők lehetőségnek. Az okos nagyvárosi fejlesztés az önállóan dönteni képes és független polgárok tevékenységére is kiterjed a tudatosság, és a részvétel tekintetében. Támogatja a meglévő eszközök erősítését, és táplálja az új potenciálok aktivizálását. Következésképpen a POLYCE-ban egy „okos nagyvárost” egy olyan funkcionálisan integrált városrégióként kell felfogni, ahol a versenyképességet és a befogadást javító fejlődési folyamatok egyaránt zajlanak, és a fontos szempont, hogy a kettő közötti egyensúlyt a kapcsolódó kormányzási megközelítések révén kézben kell tartani.

1. ábra: Az okos nagyvárosi fejlesztés megértése

Javaslatok az okos közép-európai nagyvárosok számára

A következő, „nagyvárosi agendák” részben az egyes városok lehetséges jövőbeli tevékenységeit vázoljuk fel. Először általános fejlesztési pályákat ajánlunk mindegyik nagyvárosi terület számára, utána pedig röviden körvonalazzuk a szóban forgó nagyvárosok jelenlegi kihívásait. Az agendákat az öt közép-európai nagyváros ígéretes jövőbeli tevékenységeire vonatkozó javaslatokként kell felfogni. Nem átfogó nagyvárosi stratégiákat, hanem inkább a lehetséges tevékenységek strukturált gyűjteményét képviselik. Az öt nagyváros számos helyi és regionális érdekeltjével szoros együttműködésben kerültek kidolgozásra. Ezek az agendák mindenekelőtt az empirikus projekteredmények számos kiválasztott érdekelttel történt interaktív megvitatásán alapulnak. Következésképpen az ismertetett elképzelések elkerülhetetlenül egy szelektív látásmódot képviselnek, ugyanakkor azonban az érdekeltekkel az empirikus projekteredmények alapján folytatott vitákból származnak, tehát tükrözik a projekt során végrehajtott empirikus elemzéseket.

Pozsony nagyvárosi agendája

Jövőkép

A nagyvárosi Pozsonynak a kutatás-fejlesztési klaszterekben folytatott tudásintenzív tevékenységeken alapuló egyértelmű pozicionálás révén kell fokoznia versenyképességét. Ugyanakkor jobb határokon átnyúló kormányzási megközelítésekre van szüksége ahhoz, hogy a befogadó nagyvárosi fejlődést támogató stratégiai tevékenységeket valósíthasson meg.

Tevékenységek

Pozsonynak a nagyvárosi terület pozícióját és versenyképességét a tudásalapú tevékenységek intenzívebb fejlesztésével kell megerősítenie, az ezzel kapcsolatos szolgáltatásokra és kutatás-fejlesztési klaszterekre koncentrálva.

Kihívások és korlátok

Fontos potenciált képvisel a pozsonyi nagyvárosi terület központi földrajzi elhelyezkedése a Duna-régió belül, aminek a kiaknázása még nem történt meg. A nagyvárosi versenyképesség megerősítése érdekében tervezési megközelítésekre és kapcsolódó kormányzási formákra van szükség, amibe be kell vonni a teljes városi és regionális vezetési környezetet. A bevonásra kerülő szereplőknek a határokon átnyúló menedzsmentre, a tevékenységek koordinálására, a közös döntéshozatalra és az állandó információcserét támogató egyéb kezdeményezésekre kell fókuszálnia.

Okos nagyvárosi fejlesztés

Az infrastrukturális és intézményi fejlesztésben a bevonás tendenciája érvényesül, míg a nagyvárosi versenyképességet a gazdasági szakosodás és imázs-stratégiák ösztönzik erőteljesen. A javasolt környezeti és kormányzási tevékenységeket úgy kell értelmezni, hogy az első szakaszban csak a befogadást előmozdító tendenciájuk van, míg hosszú távon rendelkeznek azzal a képességgel, hogy fokozzák a versenyképes nagyvárosi Pozsony teljesítményét.

Budapest nagyvárosi agendája

Jövőkép

Budapest versenyképességét a városrégióknak a Duna-régióbeli nagyvárosként való pozicionálásával kellene fejleszteni. Nem szabad ugyanakkor megfeledkezni a gazdasági funkciók

városrégió belüli kiegyensúlyozottabb elosztásáról sem, ami a területi kohézió elérésének egyik eszköze lehet.

Tevékenységek

Az e megközelítésben rejlő potenciálokat az érdekeltek jól látják, és ezek több akcióterületet lefednek. A javasolt tevékenységek közé intézkedések széles skálája tartozik, kezdve az imázssal kapcsolatosaktól az infrastruktúrán és a kormányzási tevékenységeken át a környezeti kérdésekig.

Kihívások és korlátok

A kihívásokat a közigazgatási értelemben vett Főváros dominanciája jelenti egy meglehetősen egyközpontú városrégióban, ahol csak néhány alközpont van, és a nagyvárosi funkciók erősen a városmagba koncentrálnak. A lista élén ennek a domináns helyzetnek az enyhítését célzó infrastrukturális és kormányzási intézkedések állnak, mivel ezek tudnák a nagyvárosi Budapestet egy befogadóbb fejlődés irányába terelni.

Okos nagyvárosi fejlesztés

A városrégiós tervezési megközelítéseknek még nagyobb mértékben figyelembe kellene venniük a környező területek helyi potenciálját, mivel ezek egyszerre támogathatnák a város versenyképességét a Duna régióban, és a befogadóbb nagyvárosi fejlődést.

Ljubljana nagyvárosi agendája

Jövőkép

A nagyvárosi Ljubljanának fejlődését a gazdasági szférában végrehajtott konkrét tevékenységek révén kellene irányítani, és erősíteni kellene a róla kialakult képet, mint vonzó oktatási és kutatási központ. A többközpontú fejlesztést meg kell erősíteni a nagyobb területi kohéziójú fejlődés biztosítása érdekében.

Tevékenységek

Intézkedéseket kellene hozni a nagyvárosi területen belüli funkcionális kapcsolatok javítására. Ez magába foglalja a nagyvárosi funkciók egyenletesebb elosztásának biztosítására irányuló tevékenységeket is regionális szinten. Ljubljana, mint közepes méretű európai város jelentősége a konkrét funkcióknak a városmagban való koncentrációjához vezetett, annak negatív mellékhatásaival együtt, aminek be kell kerülnie a döntéshozók által megoldandó feladatok közé, hogy megelőzhessék a város magas életszínvonalának elvesztését. Ezen kívül Ljubljanának integráltabb, fenntartható közlekedési rendszer megteremtésére és a nemzetközi összefüggésrendszerbe való nagyvárosi beágyazottságának javítására is törekednie kell. Ezen túlmenően a többi, a közép-európai Duna-régióban található nagyvárossal való közlekedési kapcsolatainak javításával ellensúlyoznia kell a régióban való perifériális helyzetét.

Kihívások és korlátok

A város számára az egyik fő kihívást a közép-európai Duna-régió belüli perifériális helyzete jelenti. Úgy tűnik, hogy nincs közös felfogás arról, hogy a városnak inkább a közép-európai, a balkáni vagy a mediterrán régió felé kellene-e irányítani tevékenységét.

Okos nagyvárosi fejlesztés

Olyan nagyvárosi kormányzási megközelítésekre van szükség, amelyek előmozdítják a helyi lakosság részvételét a döntéshozatali folyamatokban, ami nagyobb társadalmi kohézióhoz vezethetne. Ugyanakkor a gazdasági tevékenységek változatossága segíthetne Ljubljana versenyhelyzetének megerősítésében. Így az okos fejlesztés érdekében, amely kiegyensúlyozza a befogadó és a kompetitív fejlesztést, nagyon fontosak a kormányzási erőfeszítések, mint pl. az intézményesített együttműködés, vagy a harmonizált finanszírozás.

Prága nagyvárosi agendája

Jövőkép

Prága nagyvárosi fejlődésében a kulcsfogalom a „tudás”, mivel ez egyszerre képes előmozdítani a versenyképességet és a befogadást. Cél a nagyvárosi Prága kulturális imázsának további fejlesztése, mivel ez mind a gazdasági prosperitásnak, mind a társadalmi kohézióknak mozgatórugója.

Tevékenységek

A nagyvárosi Prága számára több szinten is fontos cél a tudáscsere. Intenzívebbé kell tenni az együttműködést mind regionális, mind közép-európai szinten, hogy tanuljanak másoktól, megosszák saját tapasztalataikat és elmélyült betekintést nyerhessenek azokba a területekbe, ahol a nagyvárosi politika javítható. A tudáscserét a megfelelő szereplők között regionális szinten is elő kell mozdítani. Ebben az összefüggésben Közép-Csehország közös kulturális értékei aktívan integrálhatók Prága városrégiós imázsának fejlesztése alapjaként. Ezeket az értékeket nyíltan meg kell tárgyalni a befogadó jelleg biztosítása, és a közös városrégiós identitás megerősítése érdekében.

Kihívások és korlátok

Prága számára a legnagyobb kihívást a regionális szintű együttműködés hiánya jelenti. Ehhez innovatív megoldásokra van szükség a meglévő, örökölt intézményi korlátok leküzdésére, különösen a város és a regionális szint között.

Okos nagyvárosi fejlesztés

Egy a többszintű tudáscserét előmozdító nyilvánított stratégia várhatóan nemcsak a nagyvárosi versenyképességet mozdítaná elő, de befogadó hatásokat is kiválthatna. A hatékonyság hiányosságainak kiküszöbölése és az innovatív megközelítések ösztönzése a nagyvárosi tervezésben teret fog biztosítani a résztvevők szélesebb körének integrálására.

Bécs nagyvárosi agendája

Jövőkép

Bécs mint városrégió számára a kihívást az európai versenyképességet és az ott lakókra gyakorolt vonzerőt biztosító stratégiai tevékenységek megfelelő arányának megtalálása jelenti. Ez a megközelítés magába foglalja a regionális szintű területi kohéziót is. Egy részvételen alapuló megközelítés révén nagyon világosan meg kell határozni a város pozícióját és funkcióját a Duna régió belül.

Tevékenységek

Bécs esetében a regionális szintű közlekedési hozzáférhetőség javításának központi szerepet kell játszania a tervezési tevékenységekben, különös tekintettel a regionális tömegközlekedési infrastruktúra javítására. Bécs élenjáró pozíciója a környezetfejlesztés terén mind a gazdasági versenyképesség, mind pedig a fenntartható nagyvárosi fejlesztés támogatójaként szerephez jut. A városnak továbbra is törekednie kell a „zöld város” imázs megerősítésére (pl. nagyobb figyelmet fordítani a környezetvédelmi technológiákra). Kezdeményezni kell az olyan társadalmi csoportok kifejezett integrálására irányuló kormányzati megközelítéseket, amelyek megkérdőjelezzik ezt a jövőbeli fejlődési pályát. E tekintetben döntő szerepet játszanak a konkrét nagyvárosi funkciók elosztására vonatkozó közös döntéshozatalt is magukba foglaló tanulási folyamatok. Közös események alkalmával rendszeres tudáscserét kell szervezni a város magja és a kisebb központok közötti kapcsolatok javítására és Bécs szerepének tisztázására a Duna régió városainak hálózatában.

Kihívások és korlátok

Az egyik fő kihívást az integrált városi régió jelenlegi hiánya jelenti intézményi és közlekedési tekintetben, de a nagyváros funkciók elosztását illetően is a régióban. Itt intézkedéseket kellene hozni a korlátok legyőzésére, a területileg kohéziót nyújtó fejlesztés biztosítása érdekében.

Okos nagyvárosi fejlesztés

A tudáscserét ösztönző stratégiáktól döntően befogadó hatások várhatók, míg Bécs, mint zöld, környezetbarát város jellegének erősítése hozzá kell, hogy járuljon a városi versenyképességhez is, mivel élesebb képet ad a városról.

Közép-európai agenda

A következő részben a közép-európai Duna-régió potenciális jövőbeli tevékenységeit vázoljuk fel. Ezeket az öt közép-európai nagyváros ígéretes jövőbeli tevékenységekre vonatkozó javaslatokként kell felfogni. Nem átfogó stratégiákat, hanem inkább a lehetséges tevékenységek strukturált gyűjteményét képviselik. A fenti „nagyvárosi agendákhoz” hasonlóan, az öt nagyváros számos helyi és regionális érdekeltjével szoros együttműködésben kerültek kidolgozásra. Ezek az agendák mindenkifölött az empirikus projekteredmények kiválasztott érdekelttel történt interaktív megvitatásán alapulnak. Következésképpen az ismertetett elképzelések elkerülhetetlenül egy szelektív látásmódot képviselnek, ugyanakkor azonban az érdekelttel az empirikus projekteredmények alapján folytatott vitákból származnak, tehát tükrözik a projekt során végrehajtott empirikus elemzéseket.

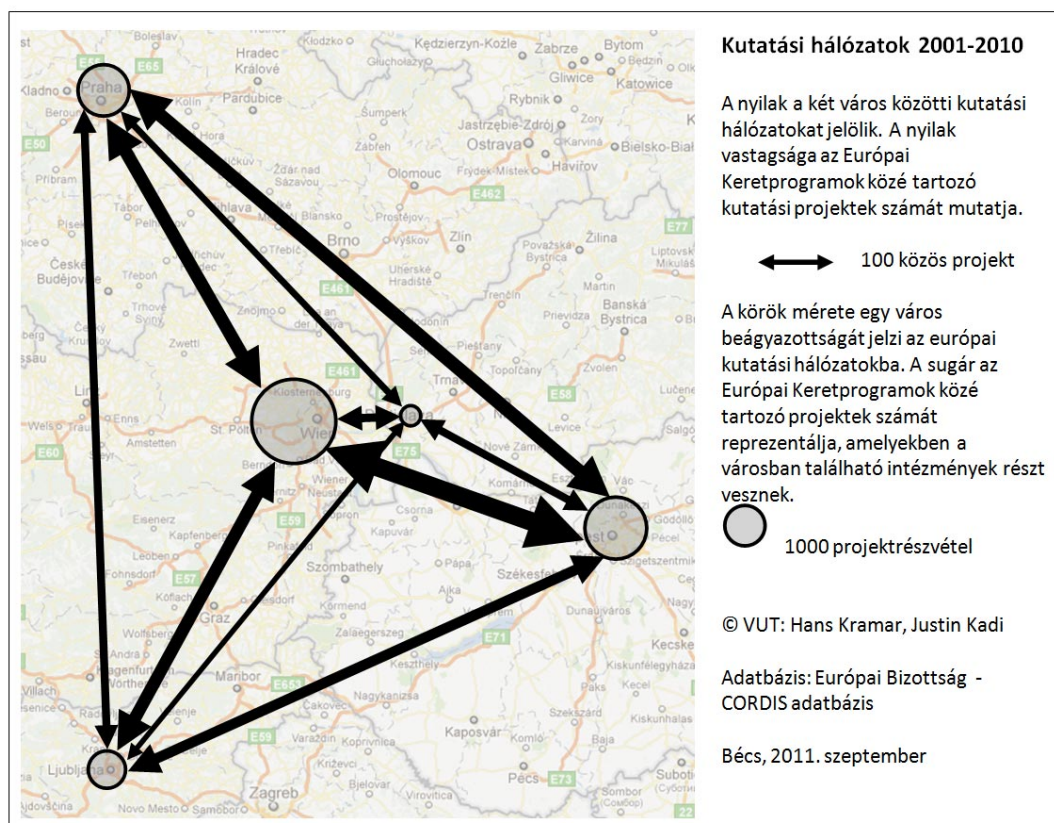
Az öt POLYCE nagyváros közös stratégiai tevékenységeinek erősíteniük kell mindegyik nagyváros pozícióját, és javítania kell a többközpontú kapcsolatok különféle formáit a közép-európai Duna-régióban. A POLYCE nagyvárosok közös stratégiai erőfeszítéseinek kifejezetten a közép-európai Duna-régióban a területi kohézió szempontjaira kell fókuszálniuk. A többközpontú kapcsolatok javítása segíthet a nagyvárosiasodás folyamatainak és az ezekhez kapcsolódó városrégiós növekedésnek a kezelésében.

- A POLYCE országok közötti együttműködési potenciálok és eszközök különösen erősek a tudásalapú gazdaság, a közlekedésmenedzsment és a nagyvárosi kormányzás területein.
- Fejleszteni kell a kapcsolati tőkét (pl. nyelvtudás, új adminisztratív és stratégiai kapacitás) a közép-európai érdekeltel között. Ez magába foglalja (1) a kapcsolatok javítását, és az információhoz való hozzáférést, (2) az információknak a partner nagyvárosokra vonatkozó értékes tudássá való átalakítását, mint a folyamatos és rendszerszemléletű kapcsolati lehetőségek kimenetét, (3) a közös lobbizás javítását az EU-n belül a közép-európai Duna-régiós partnerek érdekeiért.
- A megbeszélések azt mutatják, hogy mind az öt nagyváros saját földrajzi környezetében csomópontként igyekszik pozicionálni magát kifelé, a szomszédos régiók és országok irányába. A közép-európai Duna-régióbelül tehát a területileg kohéziót mutató fejlesztéshez új közös stratégiai erőfeszítések szükségesek, amelyek nem csupán azokat a tevékenységeket ösztönzik, amelyek az elérhetőséget javítják infrastrukturális beruházások segítségével.
- Az öt nagyváros történelmi, társadalmi és gazdasági kötelei megfelelő alapot kell, hogy jelentsenek a további együttműködéshez a közintézmények, a civil társadalom és a magánvállalkozások között. Ezek a kapcsolatok kiterjeszthetők, és elmélyíthetők különböző, határokon átnyúló hálózatépítési projektek segítségével, amelyek jól támogathatók a meglévő uniós régiópolitikai programokon keresztül: az „Európai Területi Együttműködés” (ETE) kereteiben szereplő programok, a régiók közötti együttműködési program, amelynek célja minden fajta városi hálózatot ösztönzése, az URBACT II program, amely különösen a városok közötti információcserére irányul, a „Közép-Európa” nemzetek közötti együttműködési program, amely nem csak az öt nagyvárost, hanem azok hátszágát is lefedi.

- Mivel ez a program Lengyelországra, Németország keleti és déli részeire és Olaszország északi részére is kiterjed, a POLYCE nagyvárosait olyan szélesebb területi összefüggérendszerbe helyezi, amely olyan városokkal köti össze őket, mint Berlin, Varsó, München és Milánó, amelyek a régió számára igen fontos partnerek.
- A kooperatív stratégiai tevékenységeknek figyelembe kell venniük a Duna régióra vonatkozó európai stratégiát. Az öt nagyváros közösen fontos szerepet játszhat e stratégia további fejlődési útjainak kidolgozása szempontjából. A Duna régióban már léteznek ígéretes hozzáállások, amelyek kezdeményezőként léphetnek fel, és konkrét kérdésekben jelentős mozgatórugók, de ezeket mind az öt fél között megfelelően koordinálni kell.

A többközpontúság szempontjából mind az öt POLYCE nagyváros bizonyos szempontból kiemelkedik, ami mindegyiket a közép-európai városi hálózat fontos szereplőjévé teszi. Mindazonáltal egyeseknek még mindig javítaniuk kell belső többközpontú struktúrájukon, erősíteniük kell az európai gazdasági vagy kutatási hálózatokhoz fűződő kötelekeiket, illetve javítaniuk kell kapcsolódásukon. A városok közötti különféle áramok, hálózatok és együttműködések stimulálhatják és erősíthetik egymást. Következésképpen a politikai, gazdasági és társadalmi hálók a kapcsolódó kormányzási intézkedéseken keresztül egész biztosan javítani fogják mindenféle interakció feltételeit a POLYCE városai között.

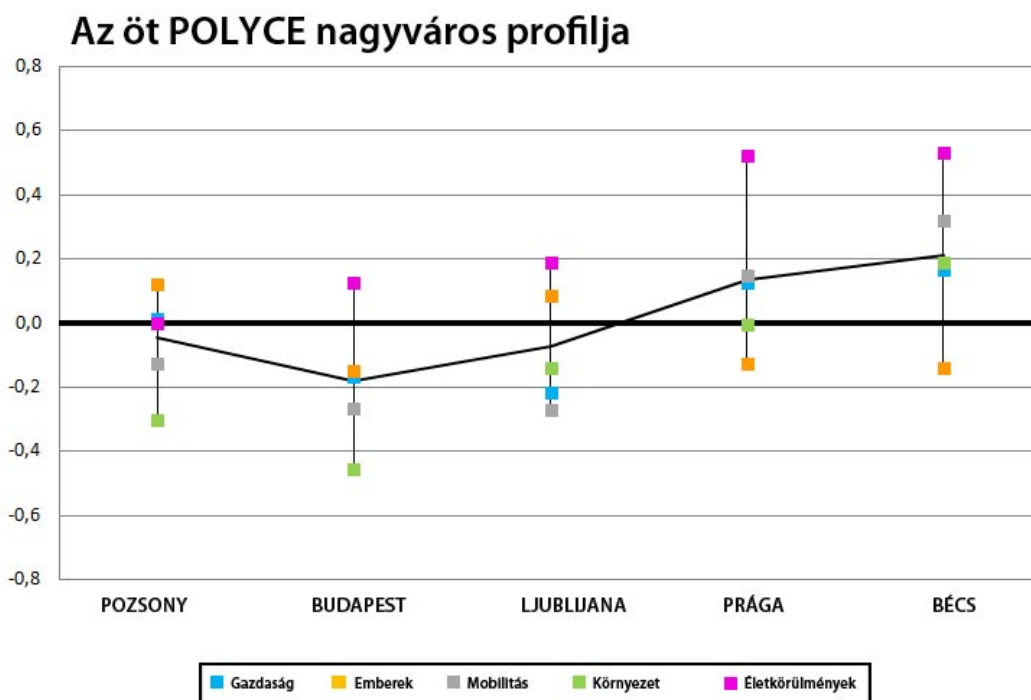
- Az öt város közül messze Bécs városi rendszere a leginkább integrált. A két kisebb város, Pozsony és Ljubljana jobban beágyazódott az őket körülvevő kis és közepes méretű városok kiegyensúlyozott rendszerébe. Budapest, Bécs és Prága messze dominánsabb szerepet játszanak saját nagyvárosi régiójukban.
- Az ingázási adatok egyértelműen mutatják a különbséget Bécs funkcionálisan integrált városi rendszere és a korábbi szocialista országokban működő városi rendszerek között, amelyeket fővárosaik uralnak egyirányú munkába járással a főváros felé, a környező nagyvárosi területen található kisebb központok hierarchikus alárendeltségével.
- Erős (gazdasági) kötelek ismerhetők fel Budapest, Prága és Bécs között – és mindhárom nagyváros nagymértékben integrálódott a szélesebb európai és világméretű hálózatokba.
- Bár központi ellenőrzési funkciók megtalálhatók Budapesten, Prágában és Bécsben is, Bécs kiemelkedik, mivel több olyan kiemelkedő cégnek biztosít helyet, és több európai kutatási együttműködésben vesz részt, mint a régióban található más városok. Prága viszont az első helyen áll a régió belüli a pénzügyi, biztosítási és ingatlan („FIRE”) céges kapcsolatok tekintetében, valamint erős kapcsolatokat mutat más európai vagy azon kívüli városokkal.
- Figyelembe véve a városok eltérő méretét, Pozsony egészen jól szerepel a céges hálózatok terén a közép-európai Duna-régióban és világszinten is. Ljubljana komolyabb szerepet játszik az európai kutatási hálózatokban.
- A városok közötti kapcsolatokat a céges és a kutatási hálózatok vonatkozásában jelentősen befolyásolja az utazási idő és az etnikai kötelek megléte, amely rámutat a közlekedési elérhetőség, valamint a történelmi kapcsolatok gazdasági tevékenységekre gyakorolt hatására.

2. ábra: Kutatási hálózatok a POLYCE nagyvárosok között (2001-2010)

Az elemzett közép-európai nagyvárosoknak egy kiemelkedő, közös vonásuk, hogy mindegyikük kivételesen jó életkörülményeket kínál. A közös kezdeményezéseknek figyelembe kell venniük ezt a szempontot, különösen ha a nagyvárosiasodás folyamatai a növekedést is magukba foglalják, ami fenyegetheti ezeket a kiemelkedő előfeltételeket. Ezen túlmenően világossá válik, hogy az öt város mindegyike eltérő, és lehet, hogy meghatározó szerepet játszhat a közép-európai városrendszer versenyképességének létrehozásában egy szélesebb területi összefüggésrendszerben.

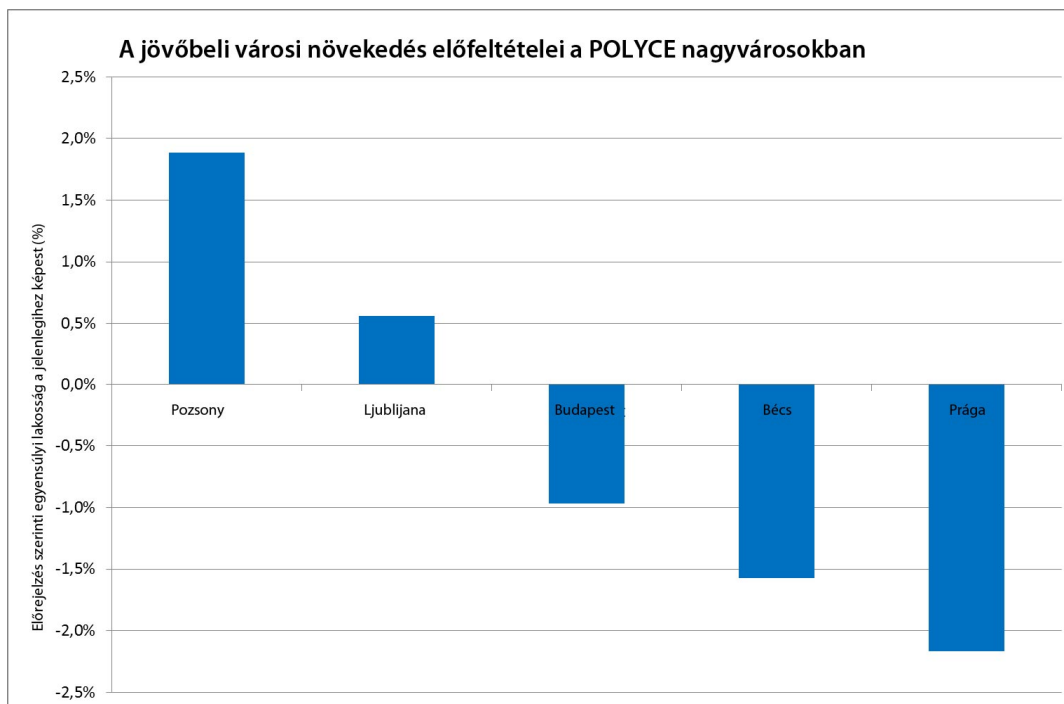
- Az elemzés azt mutatja, hogy az öt vizsgált városrégió mindegyike jól szerepel az életkörülmények tekintetében. Kiemelendő, hogy ez az egyetlen olyan nagyvárosi jellemző, ahol mindegyik város a mintában szereplő 50 európai város átlaga fölött szerepel.
- Összességében csak Prága és Bécs szerepel a kiválasztott városok átlagánál jobban. Az öt POLYCE nagyváros között a gazdasági fejlődés terén szerepelnek a legjobban, de mégis több hasznot húznak egy másik jól szereplő jellemzőből, a jó életkörülményekből. Ugyanakkor mindkettő elmarad a demográfia, az oktatás és a kismértékű etnikai sokszínűség területén, amelyek mind az „Emberek” kategóriába tartoznak.
- Pozsony és Ljubljana ezzel szemben kiemelkedően jól szerepelnek az „Emberek” területen – ez olyan tény, amely fontos pozícióba helyezi ezeket a nagyvárosokat az öt POLYCE város között – különösen az oktatást és az etnikai sokszínűséget ösztönző megközelítések tekintetében.
- Bécs profilja mutatja a város fontos pozícióját mint szerepmódellet a környezetvédelmi megfontolások szempontjából. Vannak ugyan más, észak- és nyugat-európai városok, amelyek e tekintetben felülmúlják Bécset, de ez a nagyvárosi terület nyilvánvalóan értékes körülményeket mutat közép-európai partnerei között. Ugyanez vonatkozik a „Mobilitásra” (amely tartalmazza a tömegközlekedést, a megközelíthetőséget és hasonlókat), amelyeknél Bécs pozíciója legalább ugyanolyan fontos.

3. ábra: Az öt POLYCE nagyváros profilja

Mind az öt nagyváros eltérő kihívásokkal néz szembe a lakosság növekedését illetően, ha figyelembe vesszük a nagyvárosi területek közelmúltbeli körülményeit. Prágának, és kisebb mértékben Bécsnek és Budapestnek is, stratégiákat és konkrét intézkedéseket kell kidolgoznia annak érdekében, hogy szilárd területi struktúrát biztosítsanak a funkcionális városrégió területén. Ezzel szemben Pozsony és kisebb mértékben Ljubljana területe is potenciállal rendelkezik a lakosság növekedésének feltételeit illetően. Az erre vonatkozó empirikus eredmények alátámasztják ezeket a tényezőket, amelyek pozitív és negatív hatásokkal vannak a városok növekedésével való megbirkózásra, és hangsúlyozzák a szilárd nagyvárosi tervezési stratégia fontosságát:

- A földbérleti díjak, a városi élethez kapcsolódó negatív társadalmi stressz hatás valamint a városszétfolyás képviselik a legfontosabb városi költségeket, és így negatívan befolyásolják a populáció növekedését, ezért ezek a tényezők kulcsfontosságúak a jövőbeli városi fejlődés szempontjából.
- A nagyvárosok vonzerejét fokozó létesítmények, az ipari sokszínűség, a tudásintenzív tevékenységek (kutatási hálózatok) kapcsolati többcözpontúsága és a nagyvárosi funkciók (hatalmi funkciók a politikai, gazdasági és kulturális szférában) mind egyértelműen pozitív hatást gyakorolnak a városi agglomerációk méretére.
- E tényezők hatásainak azonosítása szemlélteti a nagyvárosok szilárd területi struktúrájának fontosságát külső hálózatépítés és városszétfolyás csökkentése formájában.
- Ezek a tényezők – szilárd nagyvárosi és tervezési stratégiához kapcsolódva, a megfelelő projektekkel együtt – jelentősebb városi előnyöket és hatékonyságot generálnak, és ugyanakkor csökkentik a fizikai mérethez kapcsolódó költségeket. A városi minőség fejlesztése, a vonzerőt növelő létesítmények és az emberi tőkében gazdag szakemberek odavonása fokozott vonzerőt és versenyképességet kell, hogy teremtsen, amely támogatja egy szélesebb, sokszínűbb városi világ létrejöttét.

4. ábra: A jövőbeli városi növekedés előfeltételei a POLYCE nagyvárosokban

További kutatások szükségessége

A kapcsolati többközpontúság vizsgálata: A kutatások mélyíthetők a közép-európai funkcionális kapcsolatok szintjén. Az öt POLYCE nagyváros közötti és más európai, vagy azon kívüli városi csomópontokkal való együttműködések és hálózatok kibővített feltárást igényelnek, különösen a gazdasági és társadalmi kapcsolatok vonatkozásában.

A közepes méretű városok szerepe a kohéziós fejlődésben: Mivel ez a vizsgálat öt közép-európai nagyvárosra irányult, nem érintettük a közepes méretű városi agglomerációkkal kapcsolatos kérdéseket. Ezek szerepének kutatása a fő nagyvárosok többközpontú hálózataiban szintén fontosnak tűnik, mivel feltételezhető, hogy meghatározó szerepük van a többközpontú, tehát ebből következően a kohéziót előmozdító fejlődésben.

A nagyvárosi területek lehatárolása: A lakosság területi eloszlása és az ingázási kapcsolatok csak kiindulópontját képezik a funkcionálisan integrált nagyvárosi területek meghatározásának. Mivel az ilyen jellegű meghatározásokat a különböző érdekeltek már többször szorgalmazták, azonnali feladat lenne, megállapodni egy a nagyvárosi területek lehatárolására irányuló közös megközelítésről.

Kormányzati viták a célzott elemzésekben: A helyi és regionális szakértők bevonása az ESPON célzott elemzéseibe, figyelembe veszi a kommunikatív tervezési megközelítéseknek tulajdonított jelentőséget. Ennek elismerése nagyra értékelendő, bár a megközelítés bizonyos tekintetben túlságosan korlátozott. A városok vezetősége, mint projektpartnerek szerepe nem mindig eléggé világos, és míg a más érdekeltek bevonására irányuló általános kívánság elfogadott, az ilyen módszertani megközelítések alkalmazására nem elégséges az időkeret. Következésképpen kormányzati vitákat kell folytatni, és meg kell találni a megfelelő arányt a rövid távú eredmények és a mélyebb elemzések között.

www.espon.eu

The ESPON 2013 Programme is part-financed by the European Regional Development Fund, the EU Member States and the Partner States Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland. It shall support policy development in relation to the aim of territorial cohesion and a harmonious development of the European territory.